

LASTENSUOJELUN ”TILANNEKUVA”? TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TENDENSSIT

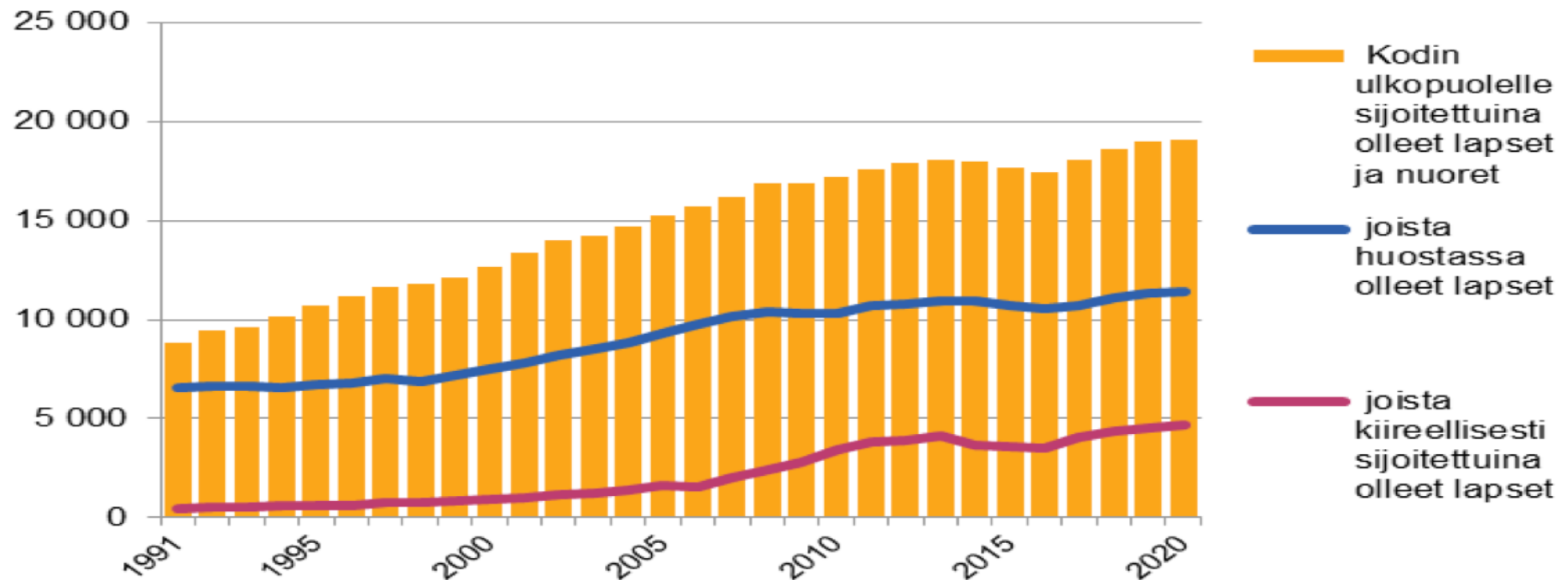
Tutkimusprofessori Timo Harrikari

VNK, 15.5.2023

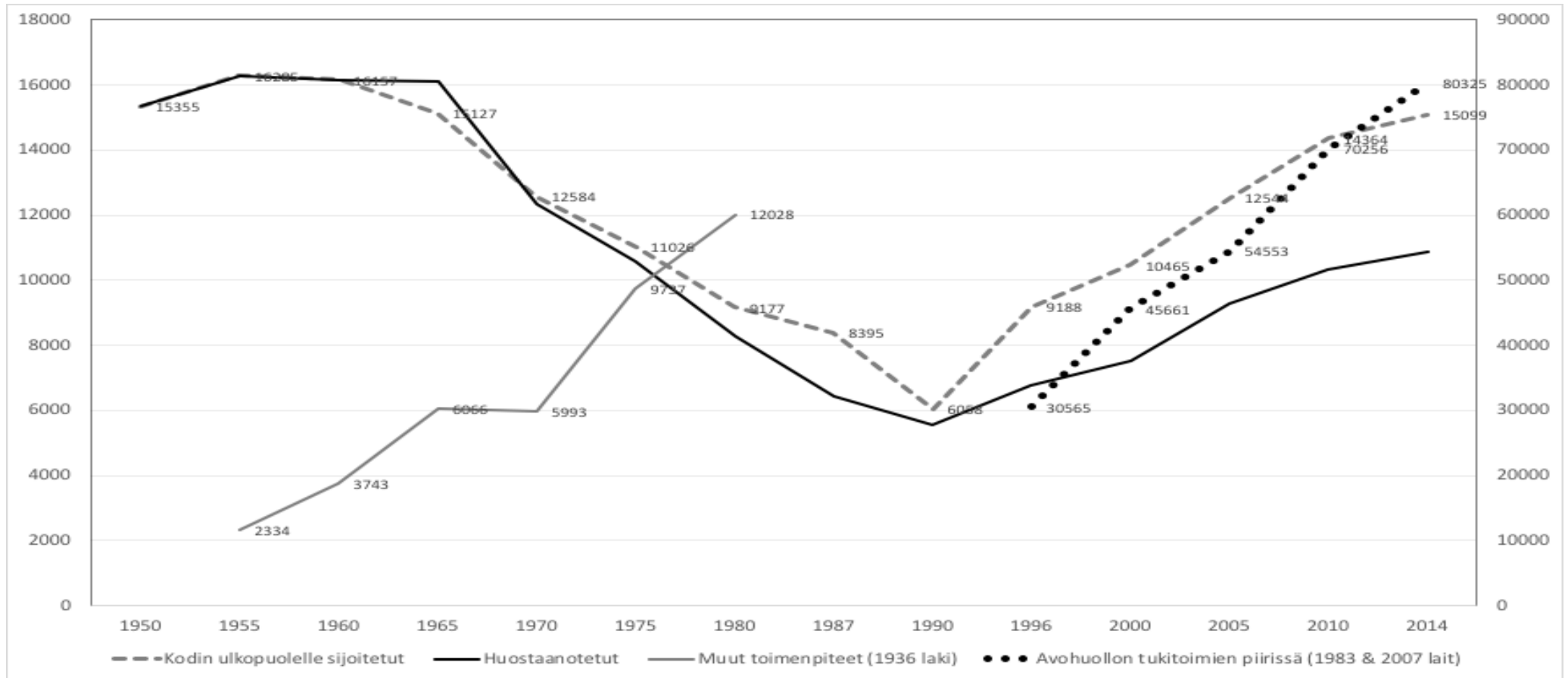
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

THL 2021

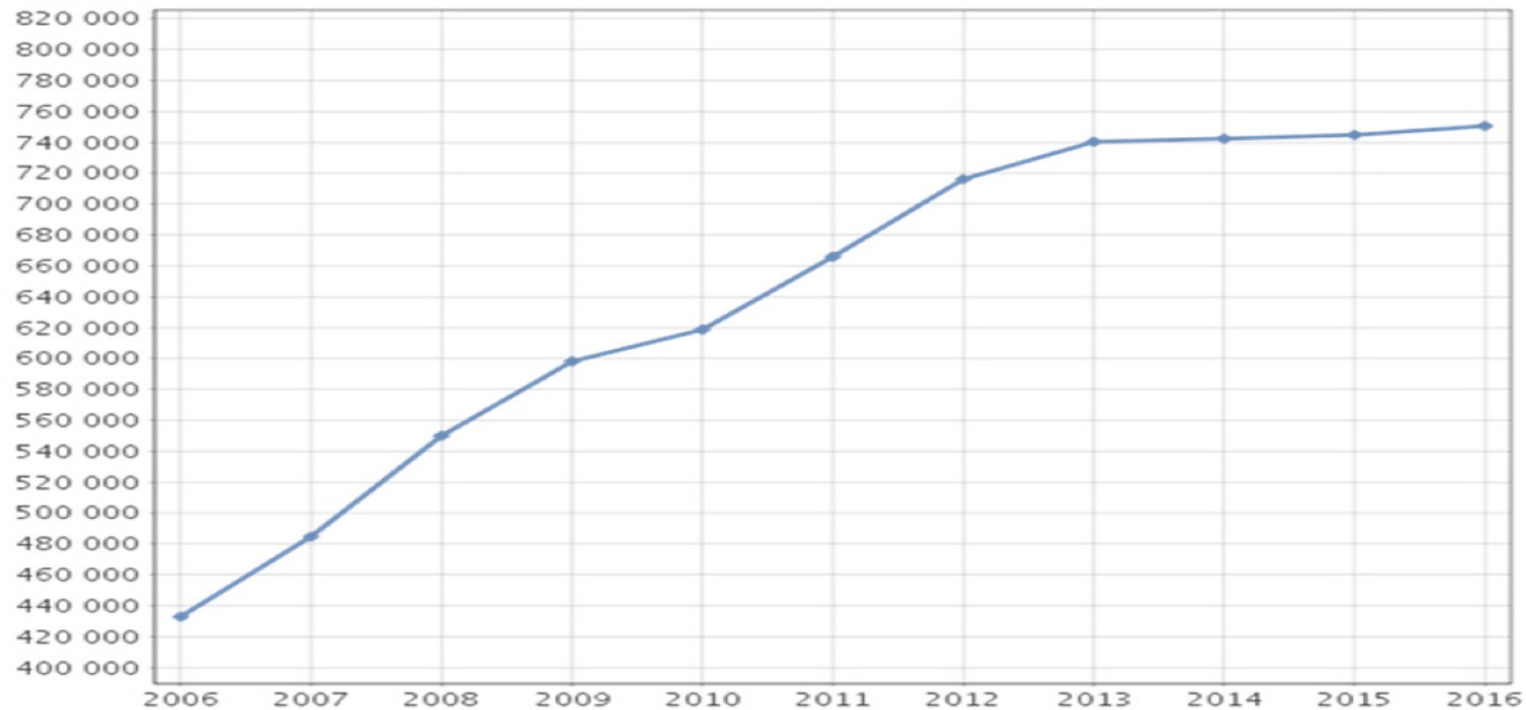
Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2020*.

Sijoitettujen, huostaanotettujen, avohuollon tukitoimien ja muiden lastensuojelutoimien piirissä olleiden lasten määrä 1950–2014 (Sosiaalihuolto 1983. SVT XXI B 25, 69; Sotkanet; Suomen tilastollinen vuosikirja 1995. SVT, 425)

Porko, Eriksson & Heino 2018

Kuva 2. Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon käyttökustannukset yhteensä, 1 000 euroa (Lähde Sotkanet).

LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ: 30 VUODEN TENDENSSEJÄ

➤ Kasautuva tiede, fragmentoituva tieto

- ✓ Lastensuojelun moraaliargumenteista empiiriseen tietoon ja prognooseihin
- ✓ Empiirisesti tutkittua tietoa enemmän kuin koskaan, mutta asema muuttunut > muut diskurssit syövät alaa.
- ✓ Uusi tieto yleensä lisää kysymyksiä sen sijaan, että ratkaisisi niitä?

✓ Lastensuojelu katastrofi- ja hälytysvalmiusyhteiskunnassa

- ✓ Toleranssiasteen lasku ja hallinnan ennen näkemätön kasvu (Lemert 1951)
- ✓ Systemi kolonialisoi kansalaisten elämismailmaa (Habermas 1987)
- ✓ Hysteresis (Bourdieu 1990) : ei paluuta matalien lastensuojelulukujen aikaan?

LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ: 30 VUODEN TENDENSSEJÄ

- **Yksityistämisen maailmanennätys? Lastensuojelun markkinaistaminen**
 - ✓ Alasysteemien eriytyminen, systeemi-integraation heikkeneminen (Luhmann)
 - ✓ Markkinamekanismi lastensuojelun resurssien allokoinnissa 1990-luvulta >
 - ✓ Yksityisen palveluntarjoajan työpaikat vs. lastensuojelun hallitsematon kustannuskasvu
- **Normitulva: lastensuojelun oikeudellistaminen**
 - ✓ Lastensuojelun muuttamista oikeudelliseksi, saattamista oikeudellisen sääntelyn piiriin ja oikeudellisen ratkaisutoiminnan kohteeksi.
 - ✓ Puhuttu 20 vuoden ajan, mutta juuret 1960-luvun kansalaisyhteiskuntakeskusteluissa.
 - ✓ Weberiläinen ”rautahäkki”, ”välineellinen järki”?

LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

➤ ”Palvelufetisismi”?

- ✓ Siirtymä hallinnoinnissa tulonsiirroista kohti palveluorientaatiota 1990–
- ✓ ”Jos palvelut toimisivat, ongelmat ratkeaisivat”. Vakaa usko ”malleihin”.
- ✓ ”Kaikki tiet vievät systeemiin”. Systeemidiskurssin käsite lupaus, ei kasautuvaa empiiristä tutkimusnäyttöä puolesta, enempikin näyttöä, ettei vaikutusta lastensuojeluperheiden tilanteeseen.
- ✓ ”Ankkurimalli”: Suomessa yksi vaikuttavuusraportti, mutta maailmalla runsaasti malleja ja empiiristä tutkimusta.
- ✓ ”Traumainformoitu työote”: massiivisesti kasautuvaa tutkimustietoa, mutta pyrkimys ”mallien” muodostamiseen kapeuttaa näkymää.

LASTENSUOJELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖ: PÄÄTÖKSENTEKIJÄN MUISTILISTA

- ✓ Tilastoitu lastensuojelu on kasvanut tendenssinomaisesti 1990-luvulta lähtien. Asiakkaiden määrän kasvu johtuu monista tekijöistä, eikä sitä voida selittää yksilotteisesti esimerkiksi alaikäisten ja perheidensä pahoinvoinnista johtuvana. Toleranssiaste on laskenut laajassa mitassa.
- ✓ Lastensuojelutyö on oikeudellistunut ja sen palvelujen on annettu markkinoistua Suomessa poikkeuksellisen voimakkaasti. Lastensuojelun toteuttamisessa on paljon alueellisia variaatioita niin hyvässä kuin pahassakin.
- ✓ Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämässä tarvitaan vakaita arjen kasvuolosuhteita, niitä tukevia läheissuhteita ja yhteiskunnan normaalipalveluita. Ei ole olemassa helppoja temppuja tai ”malleja”, tarvitaan vakaata ja pitkäjänteistä lapsi-, nuoriso ja perhepolitiikkaa.
- ✓ Lastensuojelu on ultima ratio eli yhteiskunnallisten toimenpiteiden valikossa viimesijainen instituutio. Sen tehtäväksi ei tule vyöryttää yhteiskunnan peruspalvelujen rapauttamisesta seuraavia palvelutarpeita.
- ✓ Tutkimusperustaista lastensuojelua tulisi vahvistaa. Huolta kasvavista kustannuksista ja puhetta tutkimuksen tarpeesta on ollut paljon ajan mittaan paljon, mutta ei oikeastaan minkäänlaisia tekoja.
- ✓ Kaksi yksittäiskysymystä:
 - ✓ Nuorten mielenterveysongelmat suora heijastuma aikuisten maailmasta?
 - ✓ Katujengikeskustelu kuin suoraan moraalisen paniikin teorian oppikirjasta. Kaikki nojautuu median ja poliisin arvioihin. Missä on nuorisotutkimuksellinen ja kriminologinen tutkimus?

LASTENSUOJELUN ”TILANNEKUVA”? TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TENDENSSIT

Tutkimusprofessori Timo Harrikari

VNK, 15.5.2023

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos